

Compiègnetől – Compiègneig

(1918—1940)

Egy éve dül már a háború Európában és egyes Európán kívüli országokban. Ez az egy év az emberiségre leírhatatlan szenvedéseket zúdított, olyan meglepetésszerű eseményeket és fordulatokat hozott és még oly minket váratlanul érő lehetőségekkel terhes, amelyeket még a háború mesterei sem láthatnak előre és épen azért úgy fekszenek rá kedélyünkre, mint a bizonytalan-ság kínzó és bátorlalanító lidércnyomása. Azok az elméletek, amelyek még az első világháború idején jól-rosszul megtették szolgálataikat, ma, a kibontakozó második világháborúban elégteleneknek bizonyultak az erőviszonyok megállapítására, a háború vezetésére, a győzelmi kilátások kiszámítására. Úgy a szakmabeli, mint amatőr „teoretikusok“, akik a múlt világháború tapasztalataira és elméleti tanulságaira támaszkodtak, körülbelül olyan helyzetbe jutottak, mint egykori szakmabeli társaik, a francia forradalom utáni években: hadielméletük egyoldalúnak bizonyult, mert csak a háború anyagi tényezőihez és erejéhez kapcsolódott, megfeledkezve ugyanakkor a társadalmi fejlődés dialektikájáról, az emberi öntudat élő erejéről. Pedig ez az élő erő a társadalmi ellentéték alapzatán olyan fokra fejlődött fel, hogy már az anyagi erőket viszonyait kezdi megváltoztatni. A mai háború „bizonytalansága“ így hát, nagy mértékben épen a régi elméletek válságának következménye.

Az első tény, amelyet állandóan szemünk előtt kell tartani a mai háború megítélésénél, annak tudata, hogy a mai háború a rendszer általános válságának, két külön világ ellentétének, alapján folytatódik. Ez az ellentét a mai társadalom legfőbb ellentéte és így természetes, hogy — már az ismert Clausewitz-féle megállapítás szerint, amelynek értelmében a háború csupán a meglévő politikának folytatása más, azaz hadieszközökkel — ez az ellentét a mai összecsapásban is döntő fontosságú szerepet játszik. Az imperialista politikusok és hadvezérek nem értették meg és nem akarták megérteni, hogy micsoda rettentő nagy erőket mozgósított ma ez az ellentét és ezért is kezdték elveszteni a háborút. Tulajdonképpen irreális, álombeli alapra építettek, amikor terveiket a háború anyagi erejére és a seregek „erkölcsére“ alapozták, mert ezáltal kizárták számításaik köréből épen azt a tényezőt, amely döntővé nőtt meg már a háború előtt.

E tekintetben a mai háború ellentéte az első világháborúnak. A polgári politikusok és hadvezérek sokat foglalkoztak és foglalkoznak a múlt háború eseteinek tanulmányozásával, hogy ezeknek segítségével vonjanak le következtetéseket a mai, szintén imperialista háború lehető útjaira. Pedig az analógia ebben az esetben káros lehet. Bizonyos, hogy a németek sok tanulságot vontak le az első háború vereségéből. Bizonyos az is, hogy az angol-francia blokk nagyrészt önmaga fegyverezte le magát, túlsokat bízva az új „marnei csodákban“. De sem az egyik, sem a másik tény nem

mutat rá döntően az útra, amelyen a mai háború halad. Tény, hogy az angol-francia blokk nagyon elmaradt a fegyverkezés terén Németország mögött. De világos, hogy ez a tény egy ezt megelőző, korábbi konkrét politikának következménye, következménye annak a politikai vonalvezetésnek, amely egy német—szovjet háború perspektíváját látta maga előtt. Így hát e téren sem segít a múlt háború tanulsága. A mai háborúban nem a két imperialista tábor erőviszonyai az alapvetőek, mint a múlt háborúban, hanem ellenkezőleg a két világ közötti ellentét, annak dacára, hogy e két világ egyike nem is vesz részt a háborúban.

Ha ezen az alapon szemléljük meg a mai háború erőviszonyait, akkor világos lesz előttünk, mennyire pontos volt Molotov megállapítása, hogy az angol—francia blokk sikertelenségének főoka a mai háborúban az SSSR erejének és szerepének lebecsülése. Az angol—francia blokk veresége tulajdonképpen az angol—francia blokk húszéves szovjetellenes politikájának csődje. E politikának egy rövid lélekzetű történeti ismertetése világosabbá teszi ezt a tételt. Egyúttal ennek a politikának feltárása a mai háború vonalvezetésére is fényt fog vetni.

1. COMPIEGNETŐL MÜNCHENIG

1918-ban az angol-francia blokk katonai képviselői Compiègneben diktálták Németországnak a fegyverszünet feltételeit. Ezek a feltételek a német népet elnyomott néppé tették. A nagy győztes imperialista államok négy-öt tagja hozzáfogott a zsákmány felosztásához és megkísérelték, hogy megegyezzenek a világ új felosztásának kérdésében.

A béke még sem volt biztosítva. A földgolyó egyhatodán polgárháború dühöngött azok között, akik egyrészt a hódítás és hadikárpótlás nélküli béke jelszavát dobták a világ népeinek tudatába a népek önrendelkezési jogával egyetemben, másrészt azok között, akik újból vissza akarták állítani az imperialista Oroszországot. A béke és önrendelkezési jog jelszavai az egész világ mozgalmainak kiindulási pontjává váltak.

E jelszavak képviselői lettek az 1918-as Compiègne elleni harc vezérei már kezdettől fogva és ezáltal akadályai annak, hogy a compiegnei „béke“ megerősödjön, megállapodjon. Így a szembenálló tábor, amely az ilyen „béke“ megvédésének szerepét vállalta, ezzel minden erejét a haladás erői elleni harcra kellett, hogy központosítsa. Megkezdődtek az intervenciók hadjáratok a fiatal Szovjetköztársaság ellen és ezzel kezdetét vette az a politika, amely többek között 1939-ben az új háborúhoz vezetett.

Az angol—francia blokknak nem sikerült, ismert okokból, a fiatal Szovjetköztársaság megsemmisítése, viszont sikerült neki ideiglenesen elfojtani a gyarmati népek felszabadító mozgalmait és a forradalom tovaterjedését Európában. Rövid lélcsend állott be, amely lehetővé tette egyrészt a Szovjeteknek, hogy likvidálják a polgárháborút, másrészt az imperialista hatalmaknak, hogy Versaillesban és Washingtonban megegyezzenek a világ új felosztásának kérdésében. Így módon sikerült az imperialista győ-

zöknek ideiglenesen stabilizálni az új „béke“ állapotokat.

Ez a stabilizálás, persze, csak viszonylagos, ideiglenes és részleges maradt. Nem tudta megszüntetni a rendszer általános, világát, amely mint a háború és orosz forradalom eredménye jelentkezett, csak épen ideiglenesen letompította ennek élett. A Szovjetállamnak pusztá létezése is már új mozzanatot vitt be a nagyhatalmak ellentéteinek további fejlődésébe. Az egyes nagyhatalmak időnként szerepet cserélhettek, a taktikai érdekek a nemzetközi politikában ezeket az államokat közelebbi vagy távolabbi viszonyba hozhatták a SSSR-rel, mégis az egész időszakon át a szovjetek maradtak az a csomópont, melyben összebogozódtak a világ népeinek felszabadító irányzatai. Az ellentétek minden kiélesedése a népek felszabadítási törekvéseinek erősödését eredményezte, ezzel pedig egyúttal a szovjetek erősödését is. Így azután a régi világ egy érdekes dialektikus ellenmondásba keveredett, amelyet imperialista-módra nem lehetett többé és nem lehet megoldani: minden olyan kísérlet, amely a kiélesedett ellentétekből ilymódon akart szabadulni, hogy új lépést tett a világ új felosztására, azzal a következménnyel járt, hogy a rendszer, mint olyan, ujonnan meggyöngült.

Az első világháború vesztes államai éveken át a Szovjetek felé való közeledésben kerestek támaszpontot a versaillesi béke diktátorai ellen és ezzel az antiimperialista központot erősítették. Másrészt viszont a versaillesi győzők arra törekedtek, hogy az elnyomott államokat a SSSR ellen hareba indítsák, hogy ily módon akadályozzák a haladás központjának erősödését. Hogy ezt a célt elérhessék, ezekben az államokban a legreakciósabb és legimperialistább elemeket támogatták, akik hiába kendőzték magukat hangos demagóg jelszavakkal a civilizáció megmentéséről. A versaillesi győzők, akarva, vagy nem akarva, a mentőangyalal együtt az ördögöt is bevásárolták, mert a más állambeli reakció erősítésével, ezeknek az államoknak hódító törekvéseit is erősítették, holott ezek a törekvések éppen a versaillesi győzők ellen is irányultak. Abbeli törekvésükben, hogy megvédjék a régi rendszert, egyre inkább az új világfelosztásért folytatott új háborúba lökték az egész világot. Az ellentétek és ellenmondások ily labirintusában forgott körbe-körbe a régi rendszer képviselőinek háborúutáni politikája. Világos volt, hogy a megállapodottság csak rövid ideig tartó, relativ, hogy a társadalmi harcok logikája kérélehetetlenül a csőd felé mutat, amely új háborúk és társadalmi összezsapások formájában fog jelentkezni.

Habár ennek a politikának állandóan egy a célja, mégis két korszakra oszthatnók fel ezt az időszakot. A viszonylagos stabilizálás kezdete (1921—1922) volt kezdete egyúttal azoknak a készülteknek is, amelyek a francia—angol blokk részéről a végső leszámolás céljából irányultak a SSSR ellen. Egyrészt a politikai elszigetelését és bekerítését készítették elő a Szovjeteknek, míg a vezérkarok másrészt katonai támadások terveivel vajúdtak. Ez az akció különösen 1927—28-ban vett nagy lendületet, amikor az európai társadalmi összeütközések kiélesedése (az angol általános

sztrájk, a bécsi véres júliusi tüntetések stb.) újból aktuálisan mutatott rá az ideiglenes stabilizáció csődjének lehetőségére. Ebben az időben az angol—francia blokk nyíltan is a SSSR elleni támadások, hadikészülődések és uszítások élére állott. Az 1929-ben kezdődő gazdasági válság megingatta az ideiglenes megállapodottság alapjait. Még erőteljesebbek lettek az előkészületek, az erőfeszítések a Szovjetek bekerítésére és megtámadására. Az angol és francia reakció e célból legaktívabban segítette elő a német reakció erősödését és egyes kelet- és délkelet európai államokban is rakciós vazallus-csoportokat segítettek kormányra.

Ez volt az angol—francia blokk orosz politikája az első időszakban. E politika ellen a Szovjetek úgy védekeztek, hogy ápolták szövetségüket az egész világ haladó táborával a harcban a béke megővéseért és egyúttal az angol—francia blokk törekvésének megghiúsításáért, hogy a SSSR elleni harcban így az egyes nagyhatalmak között mindig fennálló ellentétek közül találjon kiutat. Másrészt a munkásmozgalom az éles osztályharc szakaszában keményen elhatárolódott más mozgalmak ideológiájától és befolyásától, így különösen a szociáldemokrata befolyástól és ideológiától és ezáltal képesítette magát a nagy harcokra, amelyek rája várakoztak.

A társadalmi ellentétek ilyen módon is egyre inkább kiélestedtek. Különösen vonatkozik ez Németországra. És épen ez a tény nagyon leszálította annak kilátásait, hogy sikerrel vehetnék fel a reakciós hatalmak a harcot a Szovjetek ellen. Ezért elősorban az vált szükségessé, hogy a középeurópai haladó mozgalmak részéről fenyegető veszélyt elhárítsák e mozgalmak megsemmisítésével.

És ezen a ponton kezdődött meg az angol—francia blokk politikájának másik szakasza. 1933-ban Németországban uralomra jutott a nemzeti szocializmus. Ez a nacionálszocialista győzelem az angol—francia blokk részére az első lépést jelentette a Szovjetek elleni háború útján. Most megváltozott taktikájuk. A dolgozók állásfoglalása, no meg a nacionálszocializmus részéről fenyegető veszély is, arra kényszerítették a blokk élén állókat, hogy elkendőzzék tényleges céljaikat. Nem tették meg, hogy nyíltan, saját nevükben, szervezzék a SSSR elleni háborút. Megkísérelték, hogy ezt a szerepet a Berlin—Róma tengelyre hárítsák át. Taktikai céljuk az volt, hogy a Tengelyt, mint lezúduló öklüket, használják ki a SSSR ellen és pedig kétféle célzattal is: a két tábor egyikét ily módon remélték teljesen megsemmisíteni, míg a másik tábor meggyengíteni, hogy azután háború múltával bírakuak és egy új imperialista béke adományozóinak játszassák ki magukat. Így hát Anglia az új helyzetben is, minden békeszerető faldíszítménye dacára, az imperialista rendszer főszlopa maradt és főszlopa ezzel együtt a nemzetközi reakciónak a régi rendszer megvédésében.

Ennek az angol-francia politikának konkrét formája az úgynevezett „benemavatkozási“ politika volt. Külső díszül e politikának a „pacifista“ szeretetteljes gondoskodás szolgált más né-

pekről, tényleges lényege pedig abban állott, hogy általa a Berlin-Rónfa tengely részére — amely a meglévő rendszer előőse kellett legyen a Szovjet felé — megszerezze a szovjetellenes támadás bázisait és támpontjait és egyúttal, hogy végletekig kiéleítse a német-szovjet viszonyt. Ennek a politikának első áldozata már 1931-ben Mandzsúria volt, amely Japán zsákmánya lett. Ezzel meg is kezdődött az új világháború a világ új felosztásáért, amely azután csakhamar átesapott Európára és Afrikára is. Mindez, az európai kis államok esetei, valamint Abesszília sorsa is, ismeretes mindenki előtt. Mégsem szabad minderről megfeledkezni, mert e tények nélkül nem tudnók megérteni a szovjet későbbi politikáját és azt a tényt sem, hogy a „pacifista“ angol-francia blokk az új háborúban a legfőbb háborús uszító és támadó szerepét tölti be.

Az új helyzetben megváltozott a SSSR politikája is. Egyrészt a nemzetközi haladó mozgalomra támaszkodott, hogy ezáltal megakadályozza, hogy egyesülhessenek ellene az imperialista erők és hogy Németországot ellene uszithassák, másrészt viszont határozottan a kollektív biztonság elvének alapján állott, hogy ezzel megakadályozza a nyugati imperialisták müncheni manővereit, amelyek egyrészt Oroszország, másrészt pedig a kis államok ellen irányultak. Tényleg tehát politikája most is a meglévő rendszer angol-francia oszlopai ellen irányult, mert hiszen ők állottak Németország mögött, mint ennek a keleti kalandba kergetői, mert ezáltal nemcsak saját imperialista szerzeményeiket, de magát az imperializmust is megvédeni remélték. Ez a politika nagyon megehezítette a manőverezést az angol-francia blokk részére. Céljaikat kényvtelenek voltak eltitkolni saját népeik előtt. A szovjetpolitika, valamint a nemzetközi haladó mozgalom leleplezték a „benemavatkozás“ politikájának igazi lényegét. „München“ az árulás fogalmával lett egyenértékű és semmi sem ingatta meg inkább az imperializmus alapjait Párisban és Londonban, mint az a tapasztalat, amelyet a francia és angol tömegek nyertek a benemavatkozási politikával kapcsolatban.

„München“ politikája hajótörést szenvedett tehát saját otthonában, a francia és angol nép előtt. Még katasztrófálisabb volt ennek a politikának a csődje nemzetközi viszonylatban.

2. MÜNCHENTŐL COMPIEGNEIG

Több mint egy éve múlt annak, hogy aláírták a német-szovjet megnemátadási paktumot, amely azután az angol-francia „benemavatkozási“ politika gyors és katasztrófális csödjének kezdetévé vált. Ezt a paktumot eleinte sok heves támadás érte olyan oldalról is, amely magát baloldalinak nevezte. Ma, a paktumeredményei a legjobb bizonyíték a támadások ellen. Ez eredmények annak bizonyítékai, hogy a szovjetpolitika messzirelátó volt.

Miben állottak hát azok a változások, amelyek a szovjet-külföldi politika „irányváltását“ megindokolták?

1) Már láttuk, hogy milyen célkitűzései voltak az angol-

francia reakció politikájának. Minél inkább kiélesedtek az ellentétek, annál inkább tünt elő ennek a szovjetellenes politikának igazi lényege. Különösen tisztán lett láthatóvá ez a cél és irány a Lengyelországnak és más kis államokuk adott garanciák kérdésében. Világos volt, hogy ezeknek a garanciáknak is azt a célt kellett szolgálniuk elsősorban, hogy még inkább kiélezzék az ellentétet Németország és a Szovjetek között, míg viszont az angol-francia blokk nem készült fel arra, hogy bárminő kötelezettséget is vállalhasson a Szovjetszövetség nyugati határai megvédésének kérdésében. A csendes uszításról itt már, az ellentétek kiélesedésével párhuzamosan, áttértek a nyílt kihívások politikájára a német-szovjet viszonyban.

Ez a tény egyúttal világossá tette azt is, hogy a nyugati népek igazi haladó) demokrata mozgalmi — annak dacára, hogy rámutathattak egyes nagy sikerekre is — kormányai nemzetközi politikájának kérdésében ideiglenesen vereséget szenvedtek, ami azután később, — de még a háború megkezdése előtt — ennek a mozgalomnak ideiglenes belpolitikai vereségéhez is vezetett. Nem szándékszunk ennek az ideiglenes vereségnek okaival foglalkozni, csak azt akarjuk leszögezni, hogy ez a vereség nagyon nagy befolyást gyakorolt a nemzetközi helyzetre, mert hiszen lehetővé tette az angol-francia reakciónak, hogy folytassa szovjetellenes politikáját, sőt, hogy e téren áttérhessen a nyílt kihívás politikájára, hogy nyíltan is azon dolgozhasson, hogy belevigye Németországot a szovjetellenes háborúba és ezáltal mentse a rendszert.

Természetes, hogy sem a Szovjeteknek, sem a társadalmi haladásnak nem volt érdekében az, hogy Oroszország háborúba bonyolódjék, hiszen ez a tény csakis az angol-francia reakciónak, az imperializmus főszlopainak malmára hajtotta volna a vizet. A szovjetvezetők világosan tudtára adták az egész világnak, hogy nincs szándékukban az ilyen politikának folytatása, egyúttal pedig köztudomására hozták külpolitikájuk alapelveit is. De az oly politikusok, mint mister Chamberlain is, akik hozzá voltak szokva ahhoz, hogy az angol birodalom állandóan idegen fegyverek segítségével nyeri meg háborúit, belemámorosodtak eszméjükbe, hogy a német-orsz háborúra minden áron szükségük van és ebben a mámoros állapotban egyre-másra átengedték egyes fontos pozíciójukat Németországnak, hogy ilyen módon gyűjtsák fel a Keleten a háború máglyáját. Ez az uszító politika nemcsak az európai békét, de a szovjethatárokat is veszélyeztette és így természetes volt, hogy a SSSR minden erejével ellenszegült e politikának.

2) Másrészt egyre világosabbá vált, hogy a német-olasz blokk nem kívánja vállalni azt a szerepet, amelyre őt az angol-francia reakciós blokk kijelölte. A SSSR nagy sikerei az ipar és földművelés kiépítése kérdésében megteremtették azt az alapot is, amelyen erős hadsereg felépítése is lehetővé vált. Már ez a tény magában is, habár sok más katonai-stratégiai tény támogatja is, világossá teszi, hogy — mégha el is tekintünk a politi-

kai kérdésektől és csak katonai szempontból tekintünk a dolgokra — az óriási Szovjetszövetség elleni háborúra csak olyan ország vállalkozhat, amely egész Európa legfontosabb katonai és gazdasági bázisaira támaszkodhat. Ezek a bázisok azonban az angol-francia blokk kezében voltak, a német vetélytárs kezében tehát, ez pedig ezeket a pozíciókat egy német-orszós háború esetén bizonyára arra használta volna ki, hogy saját helyzetét erősítse meg.

Mégis nem ezek a tényezők voltak a legfontosabbak. Döntőb-
bek voltak a politikai tényezők. Tekintet nélkül az igaz demok-
rata mozgalom nagy sikereire az egész világon, amely mozgalom
a dolgozók legnagyobb részét azok ellen mozgósította, akik a
Szovjet ellen akartak harcolni, már az a tény is eléggé fontos
volt, hogy a középeurópai Németország nem háborúskodhatott.
Kelet-Európa ellen ugyanakkor, amikor háta mögött ott érezte
a két nyugateurópai nagy imperialista vetélytársat és e vetély-
társak államain belül a néptömegek nagy demokrata mozgalmait,
amelyek pedig bizonyára nagy nyomást gyakoroltak volna álla-
maikra — Németország ellen. És végül — a sorrendben s nem a
fontosságban utolsó helyen — szem előtt kell tartanunk azokat a
következményeket is, amelyekkel járt volna az Oroszország elleni
háború a német tömegek hangulatára, — oly tény, amely előtt
nem hunyhatnak szemt a Szovjetek legönfejtőbb ellenségei sem.

Németország olyan helyzetben volt, hogy vezetői nem becsül-
hették le, mint azt az angol-francia reakció tette — a SSSR ere-
jét és szerepét. Így került azután sor a német kezdeményezésre,
amelynek folytatása volt a német-szovjet meg nem támadási szer-
ződés.

Joggal tulajdonítottak úgy Molotov, mint az orosz sajtó is,
döntő történelmi jelentőséget ennek a paktumnak. A paktum első-
sorban a szovjet-külpolitika hatalmas sikerét jelenti, amelynek
jelentősége abban áll, hogy sikerült egy csapással szétverni a
húszéves szovjetellenes angol-francia intervenció táborát. Hiszen
ennek a tábornak állandó törekvése az volt, hogy egyesítsen min-
den reakciós erőt az új világ megtörésére. Így nem csupán az
angol-francia reakció, de az egész rendszer megérezte a hatalmas
ütést. Már magával a paktummal megoldódott a két világ ellen-
tétének kérdése, a történelem haladó erőinek javára.

A paktum megváltoztatta a nemzetközi helyzetet. És első-
sorban az járt pórul, aki teljes 22 éven át rossz kártyára tett fel:
az angol-francia blokk, Japán és az Amerikai Egyesült Államok.
A társadalmi ellentétek kiélesedése magával hozza az imperia-
lista ellentétek kiélesedését is. Tekintve, hogy az imperialista ha-
talmak részére lehetetlenné vált, hogy a maguk módján fogjanak
hozzá a társadalmi ellentétek kérdésének megoldásához, kényte-
lenek voltak a háborúban keresni kiutat a rendszer válságából.
De most mindaz, amit az angol-francia blokk azért tett, hogy
kierőszakolja a német-orszós háborút, visszafordult a blokk ellen.
A szovjetellenes terv bukása után sokszor fenyegette őt a ve-
szély, hogy elveszíti vezető helyzetét a világban és imperialista
pozícióit is egyúttal. Az új világrenddel való leszámolás helyébe

az egymásközi leszámolás lépett a világ új felosztásáért. Az angol-francia blokk imperialista szerzeményei megtarthatásáért lépett a háborúba. De az ilyen háborúra a blokk nem volt felkészülve.

1) A szovjetellenes politika most katonailag bosszulta meg magát. Abban a reményben, hogy a háború Oroszország ellen fog irányulni, ez országok elhanyagolták felfegyverkezésüket.

2) A háború minden szuggesztív, megnyerő eszmet maszkirozás nélkül indult s a tömegek ellenségesen fordultak vele szembe.

3) A német-szovjet paktum megakadályozta, hogy a háború kiterjedjen Kelet- és Délkelet Európára és ezáltal nem engedte szóhoz jutni az angol-francia blokk keleti haditerveit.

4) Megbosszulták magukat az elveszített és átengedett bázisok Spanyolországban, Csehszlovákiában, a Balkánon, Afrikában, stb., amelyeket azért engedtek át önként, hogy a „benemavatkozás” politikájával megnyerjék Németországot keleti tervüknek.

5) Ezúttal sokkal hamarabb bukott meg, mint 1914-ben az a reakciós törekvés, hogy ügynökeik, a szociáldemokrata vezetők segítségével félrevezessék a tömegeket, mert a munkásosztály azonnal a háború kezdetekor kihangsúlyozta, hogy a háború és a munkásérdek ellentétesek.

6) Nagyon erős volt a szovjet-békepolitikának hatása, mert ezt még a rágalomhadjárat sem gyengítette, sőt csak megerősítette. E tekintetben is megbosszulta magát a SSSR erejének és szerepének lebecsülése angol-francia részről.

Mindezek a tényezők együttesen megmagyarázhatják, hogy került sor olyan hamarosan és hirtelenséggel a francia letörésre.

Az 1940-es Compiègne ilymódon egyenes következménye volt Münchennek, a „benemavatkozás” politikájának. Compiègne nem csupán a francia imperializmus csődje. Ugyanabban a vasúti kocsiban, amelyben 1918-ban az angol-francia vezetők megalapozták azt a rendszert, amelynek alapja egész sor nép elnyomása volt, amely a SSSR elleni állandó harc eszközeivel akarta életben tartani magát, ugyanabban a vasúti kocsiban 1940-ben a francia felső körök képviselői aláírták azt az elismerést, hogy a húszéves szovjetellenes politika teljesen csődbe jutott, — és hogy a francia felső körök hibás politikai vonalvezetésének árát a francia nép kell megfizesse saját szabadságával!

A HÁBORÚ ÚJ FÁZISÁBAN

Franciaország megadta magát, de a háború dühöng továbbra is, sőt minden jel arra mutat, hogy csak ezután fog legélesebb szakaszába lépni. A francia kapituláció jelentősen megváltoztatta a nemzetközi erőviszonyokat. Elsősorban kétségen felül megerősítette a Berlin-Róma tengely európai helyzetét. Egyrészt a nyugateurópai kisállamok megszállása, másrészt az erős politikai tevékenység Európa keletén, — mint nemrégiben is Magyarországon és Romániában a döntőbíráskodás esetében, — világosan arra mutatnak, hogy Németország a szárazföldi Európa minden gaz-

dasági és politikai erejét. — a SSSR-en kívül — beszervezte hadigépezetébe és hogy arra törekszik, hogy ilyirányú politikája minél inkább „totalitárisan“ valósuljon meg. Ezt a célt szolgálják a különböző gazdasági tervek is, amelyekről annyi szó esik, Európa felosztása gazdasági zónákra, stb. amik a gyakorlatban mind azt a célt szolgálják, hogy az egész európai gazdasági életet — Oroszországot leszámítva — és e területek politikáját is a háborút vezető erő szolgálatába állítsák. Németország háborús sikere kiterjesztené a hegemoniát Afrikára is, Japán szövetségében Ázsiára is, sőt az amerikai világrészre is veszélyes lehetne.

Igy hát az imperialista továbbfejlődésben új törekvések jelentkeznek, azaz inkább meggyorsul a régi törekvések ritmusa abban az irányban, hogy a világ új felosztásáért folyó háborúban négy-öt tőkés nagyhatalom imperialista szerzeményei érdekében a kis, azaz gyöngge államokat (ma Franciaország is idetartozik) gazdaságilag függő helyzetbe vessék, ami azzal járna, hogy ez államok tulajdonképpen a nagyhatalmak hatalmas gazdasági és politikai életének gyarmati függelékévé válnak. A gyakorlatban ez Európa gyarmatosítását jelentené.

Ez a politika gigantikus méretekig élesíti ki az ellentéteket. Ma már csak napok kérdése, hogy mikor fognak Japán és az Egyesült Államok belépni a háborúba, ami által a háború világ-háborúvá fejlődnek. Igaz ugyan, hogy Anglia kezdte elveszíteni a háborút, de nem Németország, — hanem az Egyesült Államok javára. Sam bácsi kihasználta Anglia szorult helyzetét, hogy megoldja a fennálló imperialista ellentéteket önmaga és Anglia között. Anglia már elveszítette egyes bázisait Amerikában és veszíti őket a Csendes Óceán partjain is. Mindez és az a tény is, hogy az Egyesült Államok egyre szorosabb viszonyba lépnek egyes angol dominiumokkal, arra mutat, hogy az Egyesült Államok erősen elhatározta, hogy elhódítja Németország, Itália és Japán elől a legfontosabb angol támpontokat és ezáltal megakadályozzák a német hegemoniát. Ez jellemzi a háború mai szakaszát.

Másrésről mindez Európát egyetlen puszkaporoshordóvá tette. Európában hatalmas társadalmi energiák gyűlnek fel. Ilyen körülmények között minden minden olyan kísérlet, amely új Versailles-t akarna állandósítani, bármely tábor részéről is, heves ellenállásra talál. A háború minden napja az imperialista ellentétek minden kiélesedése tovább raktározna ezeket az energiákat.

Kétségtől ez volt az oka annak, hogy a francia kapituláció után olyan hosszú fegyverszünet állott be az Anglia ellen irányuló háborúban. Egyik olasz lap nemrégiben „felfedezte“, hogy miért tett meg a tengely minden, hogy a francia kapituláció után békésen egyezzen meg Angliával. Az angol birodalom megdöntése, amely évszázadokon át a „rend és civilizáció“ jelképe volt a gyarmatokon, óriási zűrzavar okozója lenne a gyarmati és függő viszonyban lévő népek között. Az angol birodalom bukása hatalmas lendületet adna a gyarmati felszabadító mozgalmaknak, felszabadítana sok gyarmati és függő helyzetben levő népet. Az imperialista rendszer alapja nagyon is megszűkülne. Viszont ezek

a gyarmati felszabadító mozgalmak kihatnának esetleg magára Európára is. Így a teljes német győzelem Anglia felett sem jelentené a német imperialista célok megvalósítását, sőt csak azután kezdődne meg a harc legnehezebb része, azon erők ellen, amelyek ma még csak gyengén jelentkeznek. Ha mindezt szem előtt tartjuk, akkor ismerjük csak meg a maga jelentőségében az angol birodalom fontosságát a nemzeti elnyomás rendszerének fenntartásában.

De a német győzelem egyelőre még nagyon távoli. Angliát annyira segítik az Egyesült államok, hogy szinte azt lehetne már mondani, hogy ők maguk is beléptek már egy lábbal a háborúba. Anglia még erős ellenállást tanúsít és, ha a háború kiterjedne a tengerekre is, ahol meg fog mutatkozni ellenfelének gyöngesége a tengeren, akkor ez az ellenállás, amerikai segítséggel, csak erősödni fog. Ilyen körülmények között, Anglia persze, nem fogadja el a békeajánlatot. Hiszen Németország csak olyan egyezményt köthet Angliával, amely angol megadást jelentene, mert csak ilyen egyezség biztosítaná az európai német hegemoniát. Az angol felső körök részére a megadás nemcsak gyarmati veszteséget jelentene, de egyúttal társadalmi helyzetük elvesztését is az anyaországban. Bizva Amerika segítségével, Anglia folytatja a háborút. Így a háború nem közeledik vége felé, ellenkezőleg kiterjedése és kiélestedése felé.

A rendszer általános válsága új háborúba sodorja ezek képviselőit, a háború viszont döntőgeti a rendszernek alapjait, — ez az eddigiekből levonható tanulság és a további kilátások iránya is.

Hibát követnénk el, ha csak a felső körökre gondolnánk s nem egyúttal a kis államok és haladó emberiség erőfeszítéseire is, akik szintén kiutat keresnek. Az ezidei Compiegne egy szovjetellenes politika és egyúttal a nemzeti elnyomás rendszerének csődjét jelenti. De további veszélyek csíráit rejti magában. A versaillesi rendszer húszéves történelme azt tanítja ugyan, hogy az elnyomáson alapuló régi rendszer sem lehet tartós. De a történelem semmit sem hoz önmagától. A történelmet emberek csinálják. A haladó emberiség bizonyára eleget tanult ahhoz, hogy ne engedje meg, hogy a halott Versailles romjai fölött új Versaillest emeljenek. Különösen érdekelve vannak e kérdésben a kis nemzetek, amelyeknek függetlensége ma egyre inkább fikcióvá válik. A kis államoknak és az egész haladó és dolgozó emberiségnek érdeke, hogy azon legyenek, hogy kivívják a békét, az igazságos békét, a hódítás és hadikárpótlás nélküli békét, azt a békét, amelyben minden népnek jogait tiszteletben tartják.

Lovrić Péter